

บทสังเคราะห์

ชุดโครงการ “วาระแห่งชาติเพื่อการพัฒนาและจัดการ การท่องเที่ยวสู่การ
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ปี 2552”
สัญญาเลขที่ RDG5250015

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายอุตสาหกรรม

โดย

ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง
สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย

บทสังเคราะห์ชุดโครงการ “วาระแห่งชาติเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่าง ยั่งยืน ปี 2552”

ชุดโครงการ “วาระแห่งชาติเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ปี 2552” เป็นการวิจัยท่องเที่ยวเชิงบูรณาการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศ โดยอาศัยการท่องเที่ยวเป็นกลไกขับเคลื่อนเพื่อก่อให้เกิดกระแสเงินตราจากต่างประเทศไหลเข้ามาสู่ประเทศไทย การวิจัยนี้เน้นการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งมีการวิจัยต่อเนื่องมาจากปี 2551 โดยคำนึงถึงมิติการพัฒนา 2 มิติหลัก ได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ทั้งนี้การพัฒนาทั้ง 2 มิติจะดำเนินไปร่วมกันบนฐานทรัพยากรที่มีอยู่และมีทิศทางการพัฒนาโดยใช้ความรู้จากการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยของโครงการวิจัยที่เป็นประเด็นด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยว จะต้องก่อให้เกิดการส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับสูง ทั้งนี้ชุดโครงการฯ ในปี 2552 มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ดังนี้ ประการแรกเพื่อส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ประการที่สองเพื่อเชื่อมโยงงานวิจัยไปสู่การประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในระดับชาติ ประการที่สามเพื่อกระตุ้นให้นักวิจัยและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวดำเนินการวิจัยร่วมกันเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ และประการสุดท้ายเพื่อค้นหารูปแบบและแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ขนาดเล็กเพื่อเป็นต้นแบบที่สามารถนำไปใช้กับพื้นที่อื่นที่มีขนาดใหญ่ได้ โดยมีโครงการย่อยภายใต้ชุดโครงการดังกล่าวนี้ 2 โครงการ คือ โครงการ “รูปแบบพันธมิตรธุรกิจการท่องเที่ยวระหว่างไทย – กัมพูชา” โดยมีอาจารย์พิสมัย ประชนันท์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นหัวหน้าโครงการ และโครงการ “แนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากลด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาน้ำพุร้อนพระร่วง จังหวัดกำแพงเพชร” โดยมี ดร.วนรัตน์ กรอิสรานุกูล จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นหัวหน้าโครงการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

โครงการ “รูปแบบพันธมิตรธุรกิจการท่องเที่ยวระหว่างไทย – กัมพูชา”

ประเทศไทยและประเทศกัมพูชานั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันมาช้านาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรม อีกทั้งยังมีการติดต่อค้าขายกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลไทยเห็นความสำคัญในการพัฒนาการค้าและการลงทุนข้ามพรมแดน ควบคู่กับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ในเรื่องการค้าและการค้า

ระหว่างประเทศ การส่งเสริมการลงทุนและสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ยังมีความร่วมมืออื่นๆ อีก เช่น ความร่วมมือทางเศรษฐกิจตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคภาคกลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Subregion Economic Cooperation: GMS) ดังนั้นเพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาดังกล่าวจึงควรมีการศึกษา รูปแบบการดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยวร่วมกันทั้งประเทศไทยและประเทศกัมพูชา เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของทั้งสองประเทศ และเชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยวในระดับภูมิภาคต่อไป โดยโครงการ “รูปแบบพันธมิตรธุรกิจการท่องเที่ยวระหว่างไทย – กัมพูชา” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อทบทวนข้อมูลสถานการณ์การดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวระหว่างอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว และเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา 2) เพื่อศึกษาปัจจัยเสริมและปัจจัยดึง (Push and Pull Factors) ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว และเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว และเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา ซึ่งมีคำถามในการวิจัย 3 ข้อ ได้แก่ (1) ข้อมูลสถานการณ์การดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวระหว่างอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้วและเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชาเป็นอย่างไร (2) ปัจจัยเสริมและปัจจัยดึง (Push and Pull Factors) ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว และเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชาเป็นอย่างไร

(3) รูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว และเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชาควรเป็นอย่างไร สำหรับระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยเสริมและปัจจัยดึง (Push and Pull Factors) ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้วและเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา และสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้วและเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา ซึ่งมีการศึกษาทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นรายบุคคล (In-depth interview) (2) ประเด็นคำถามในเวทีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) และ (3) แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ Factor analysis และสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบพันธมิตรธุรกิจการท่องเที่ยวระหว่างไทย – กัมพูชา พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดสระแก้ว เมื่อพิจารณาจากยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดซึ่งได้ดำเนินการพัฒนาด้านบริการพื้นฐานและการจัดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบชุมชนมีส่วนร่วม รวมทั้งมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ในรูปแบบของโครงการท่องเที่ยว “วันเดียวเที่ยวเมืองสระแก้ว” ซึ่งมีเส้นทางท่องเที่ยว 2 เส้นทาง ทำให้มีการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวภายในจังหวัดมากขึ้น ในส่วนของประเทศกัมพูชานั้น พื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้องของกัมพูชา ได้แก่ กรุงพนมเปญ ซึ่งเป็นเมืองหลวงและเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจการค้าและการบริหารราชการของประเทศ อีกทั้งมีระบบโลจิสติกส์ที่เอื้อต่อการคมนาคมขนส่ง โดยมีเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมต่อไปยังเมืองสำคัญต่างๆ อีกทั้งเป็นที่ตั้งของสนามบินนานาชาติพนมเปญ (Phnom Penh International Airport) กรุงพนมเปญมีสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์การเมืองที่โดดเด่น เช่น ทุ่งสังหาร หรือ Killing Fields สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เช่น Royal Place รวมถึงสถาปัตยกรรมแบบเขมรดั้งเดิมที่ผสมผสานอิทธิพลจากฝรั่งเศส เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกัมพูชา จังหวัดเสียมเรียบเป็นเมืองเศรษฐกิจสำคัญทางตอนเหนือของกัมพูชาและเป็นที่ตั้งของนครวัด นครธม ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงที่สุดของกัมพูชา และเป็นที่ตั้งของสนามบินนานาชาติเสียมเรียบ (Siem Reap International Airport) นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ โตนเลสาบ ซึ่งมีทัศนียภาพโดยรอบงดงาม รวมทั้งวิถีชีวิตของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพ นับเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมาก กรุงสีหนุวิลล์ หรือ กัมปงโสม เป็นเมืองท่าสำคัญของกัมพูชาซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศติดกับอ่าวไทย มีความโดดเด่นในฐานะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามโดยเฉพาะแนวชายหาดที่ยาวกว่าร้อยละ 100 เช่น ชายหาด Ochheuteal ชายหาด Sokha และเกาะรอง (Koh Rong) กรุงสีหนุวิลล์เป็นที่ตั้งของท่าเรือสีหนุวิลล์ นอกจากนี้รัฐบาลกำลังพัฒนาสนามบินสีหนุวิลล์ให้เป็นสนามบินนานาชาติแห่งที่ 3 ของประเทศเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนมากขึ้น

จากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของทั้งประเทศไทยและกัมพูชาเอง จึงเกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวขึ้นระหว่างทั้งสองประเทศเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากการศึกษาด้านความร่วมมือทางธุรกิจระหว่างทั้งสองประเทศพบว่า มีธุรกิจที่ทั้งสองประเทศได้ทำความร่วมมือกัน ได้แก่

1. **ธุรกิจโรงแรม** โดยส่วนใหญ่บริษัทนำเที่ยวของไทยดำเนินการประสานงานติดต่อที่พักในเสียมเรียบซึ่งเป็นโรงแรมที่มีผู้ประกอบการเป็นชาวกัมพูชามากกว่าโรงแรมซึ่งมีผู้ประกอบการเป็นชาวไทย เนื่องจากอัตราค่าห้องพักมีราคาสูง ส่วนใหญ่เป็นโรงแรม 5 ดาว

2. **ธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคาร** โดยส่วนใหญ่บริษัทนำเข้าของไทยดำเนินการติดต่อประสานงานกับร้านอาหารที่ผู้ประกอบการเป็นคนไทย มากกว่าจะติดต่อกับร้านอาหารที่มีผู้ประกอบการเป็นคนกัมพูชา

3. **ธุรกิจนำเข้าเที่ยว** (โดยเฉพาะมัคคุเทศก์ท้องถิ่น) เนื่องจากกัมพูชามีกฎหมายควบคุมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เมื่อบริษัทนำเข้าพานักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้ากัมพูชาจะต้องใช้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นซึ่งเป็นชาวกัมพูชาเท่านั้น ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้าเที่ยวของไทยบางบริษัทจึงได้จัดตั้งบริษัทนำเข้าเที่ยวที่เป็นบริษัทคู่ค้าในกัมพูชาอีกบริษัทหนึ่งเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว นอกจากนั้นบริษัทนำเข้าเที่ยวของไทยยังให้บริการรถนำเที่ยวประเภทต่างๆ ของบริษัทนำเข้าเที่ยวของชาวกัมพูชา เช่น รถตู้ รถบัส เป็นต้น

สำหรับปัจจัยที่เป็นสาเหตุในการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา แยกออกเป็นปัจจัยเสริม และปัจจัยดึง คือ

ปัจจัยเสริม (Push Factors) ที่เป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชามากเป็นลำดับ 1 คือ ต้องการเรียนรู้ ศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ รองลงมาคือ ต้องการพักผ่อนคลายความตึงเครียด เบื่อหน่ายในชีวิตประจำวัน และต้องการพัฒนาตนเอง (หาความรู้ และพัฒนาทักษะ) ตามลำดับ

ปัจจัยดึง (Pull Factors) ที่เป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชามากเป็นลำดับ 1 คือ มีวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่และวิถีชีวิตของคนในชุมชน/ท้องถิ่น รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั้งในและต่างประเทศ และแหล่งท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์เฉพาะที่ไม่เหมือนที่อื่น

รูปแบบในการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว และเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เป็นสาเหตุสำคัญซึ่งเป็นปัจจัยเสริมโดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งที่ระดับ 0.05 และระดับ 0.01 คือ ต้องการเรียนรู้ ศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี และประวัติศาสตร์ ส่วนรูปแบบที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ที่เป็นปัจจัยดึง คือ มีวัฒนธรรม ประเพณีที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่และวิถีชีวิตของคนในชุมชน/ท้องถิ่น ซึ่งเป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดสระแก้ว และเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา

สำหรับรูปแบบพันธมิตรธุรกิจการท่องเที่ยวระหว่างไทย-กัมพูชาที่พบ คือ รูปแบบความร่วมมือระหว่างธุรกิจกับธุรกิจ (Business to Business) แบบ Contractual Agreement ซึ่งสอดคล้องกับ

ธีรยุทธ วัฒนาสุขโข (2548) กล่าวว่า การจัดทำพันธมิตรธุรกิจ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) Contractual Agreement 2) Minority Equity Agreement และ 3) Joint Venture โดยที่

พันธมิตรทางธุรกิจแบบ Contractual Agreement เป็นความร่วมมือระหว่างสององค์กรที่ร่วมมือทำธุรกิจอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและเกิดผลผลิตทางธุรกิจร่วมกัน ในลักษณะรูปแบบธุรกิจกับธุรกิจแบบเทียม (Pseudo) มีลักษณะเป็นการประสานงานโดยตรงระหว่างผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวด้วยกันเองโดยไม่มีหน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชนอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้องหรือเป็นการประสานความร่วมมือโดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือลักษณะเครือญาติระหว่างธุรกิจด้วยกัน เช่น บริษัททัวร์กับร้านอาหาร โรงแรมกับโรงแรม เป็นต้น ซึ่งความร่วมมือในลักษณะต่างๆ ดังกล่าวจะเกิดขึ้นทั้งในด้านประเทศไทยและด้านประเทศกัมพูชา สำหรับประเทศไทยนั้นมีการรวมกลุ่ม และความร่วมมือระหว่างธุรกิจท่องเที่ยวแต่ละประเภทธุรกิจอยู่แล้ว และยังมีความร่วมมือในลักษณะองค์กร หรือสมาคมของธุรกิจการท่องเที่ยวด้วยเช่นเดียวกัน อาทิ ชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว ที่เกิดความร่วมมือขึ้นในฝั่งอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว

จากการศึกษาและวิจัยเห็นว่าประเภทของพันธมิตรทางธุรกิจที่ควรจะเป็นนั้น ควรเป็นแบบ Joint Venture คือ เป็นการร่วมทุนในการจัดตั้งองค์กรใหม่ขึ้นมา ซึ่งเป็นอิสระจากธุรกิจหรือองค์กรเดิมที่แต่ละฝ่ายมีอยู่แล้ว เช่น บริษัท A ร่วมทุนกับบริษัท B เพื่อจัดตั้งบริษัท C เพื่อดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามวัตถุประสงค์ที่มีร่วมกันระหว่าง A และ B การทำธุรกิจร่วมทุนนี้แต่ละบริษัทพันธมิตรเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานของบริษัทร่วมทุนนี้ โดยมีการกำหนดสัดส่วนการถือหุ้นของแต่ละบริษัทพันธมิตรอย่างชัดเจน การกำหนดสัดส่วนการถือหุ้นในบริษัทร่วมทุนนี้ขึ้นอยู่กับอำนาจการต่อรองของแต่ละบริษัทพันธมิตรและสัดส่วนเงินลงทุนของแต่ละบริษัท โดยพันธมิตรแบบ Joint Venture นี้ กำลังได้รับความนิยมกับธุรกิจในปัจจุบัน เนื่องจากความเป็นองค์กรอิสระของธุรกิจร่วมทุนทั้งในแง่นโยบายและการดำเนินงานทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงาน เมื่อเทียบกับพันธมิตรแบบเซ็นสัญญา และ Cross Holding ที่มีการถือหุ้นระหว่างกัน ทั้งนี้หากมีการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้เกิดกิจกรรมหลักของความร่วมมือในด้านต่างๆ ดังที่ ชิริยุส (2553) เสนอไว้ นั่นคือ เกิดความร่วมมือด้านการตลาด (Marketing Co-operation) ความร่วมมือด้านการผลิตและดำเนินงาน (Production and Operation Co-operation) ความร่วมมือทางด้านการวิจัยและพัฒนา (Research and Development Co-operation) ความร่วมมือทางด้านการจัดหา (Procurement Co-operation) และความร่วมมือทางด้านการทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ (Strategic Resources Co-operation) ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะเกิดประโยชน์จากพันธมิตรทางธุรกิจคือ 1) เกิดการประหยัดจากขอบเขตการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้น การใช้ทรัพยากรจากบริษัทพันธมิตรที่ร่วมกันทำให้สามารถขยายขอบเขตการดำเนินงานไปยังตลาดส่วนอื่นๆ ที่เดิมไม่มีความรู้หรือทักษะเพียงพอ ทำให้ต้นทุนการดำเนินงานต่อหน่วยลดลง และ 2) เกิดการแลกเปลี่ยนและเพิ่มทักษะการดำเนินงาน การร่วมมือเป็นพันธมิตรของหน่วยธุรกิจจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและ

พัฒนาความรู้และทักษะการดำเนินงานของแต่ละบริษัทพันธมิตร ทำให้การดำเนินงานโดยรวมของบริษัทพันธมิตรทุกบริษัทมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ในทางตรงกันข้ามด้านเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชายังไม่มีความร่วมมือในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นเลย เพราะฉะนั้นการดำเนินการเพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างธุรกิจกับธุรกิจแบบแท้ โดยธุรกิจต่าง ๆ นั้นจะต้องมีการสร้างและพัฒนาเครือข่ายให้มีบทบาทในการขับเคลื่อนธุรกิจ สร้างมาตรฐานราคาระหว่างเครือข่าย มีการจัดตั้งมาตรฐานคุณภาพการให้บริการและการท่องเที่ยวโดยจะต้องมีหน่วยงานหรือองค์กรที่คอยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานระหว่างธุรกิจด้วยกันในรูปแบบของคณะกรรมการร่วมธุรกิจท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (Cross-Border Tourism Business Collaborative Committee) ในระดับท้องถิ่นขึ้นซึ่งคณะกรรมการร่วมธุรกิจท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (Cross-Border Tourism Business Collaborative Committee) ในระดับท้องถิ่นต้องประกอบด้วยตัวแทนที่มาจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน (ธุรกิจท่องเที่ยว) โดยคณะกรรมการภาครัฐในระดับพื้นที่มีหน้าที่ ดังนี้

1. สร้างสิ่งอำนวยความสะดวก: โดย

- 1.1 ศึกษา ติดตามด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวร่วมกัน
- 1.2 ประชุม วางแผนในการกำหนดสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของเส้นทางท่องเที่ยวร่วมกัน
- 1.3 สร้างกิจกรรมเสริมที่ส่งเสริมสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ทัศนียภาพและสิ่งสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

2. สร้างมาตรการในการกำกับดูแลกฎ ระเบียบกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ: โดย

- 2.1 ประชุม วางแผนเพื่อสร้างมาตรการในการกำกับดูแลกฎ ระเบียบ กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ
- 2.2 จัดตั้งคณะกรรมการในการกำกับดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรการที่กำหนดไว้ และมีระบบและกลไกการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง

ส่วนคณะกรรมการภาคธุรกิจในระดับพื้นที่ มีหน้าที่ ดังนี้

1. สร้างและพัฒนาเครือข่ายให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง: โดย

- 1.1 จัดการประชุมที่ต่อเนื่องและแน่นอน
- 1.2 จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
- 1.3 ขยายเครือข่ายความร่วมมือไปยังภาคธุรกิจของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว เวียดนาม จีน ฯลฯ

2. สร้างมาตรฐานด้านราคา และด้านคุณภาพการท่องเที่ยว: โดย

2.1 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

2.2 มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านการกำกับ ติดตาม ดูแล

สำหรับความร่วมมือของคณะกรรมการร่วมธุรกิจท่องเที่ยวระหว่างประเทศในระดับท้องถิ่น (CBTBCC) ควรมีบทบาทหน้าที่ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ดังนี้

ระยะสั้น :

1. จัดประชุมเพื่อกำหนดแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน
2. ส่งเสริมให้เกิดรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ
3. กำหนดระดับราคา คุณภาพการบริการให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ระยะยาว :

1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยวสู่การเชื่อมโยงระหว่างประเทศ
2. สร้างความร่วมมือการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับนานาชาติ

สำหรับกลไกดังกล่าวจะต้องเร่งดำเนินการในฝั่งกัมพูชาให้เร็วที่สุดและเมื่อเกิดความเข้มแข็งทางด้านธุรกิจการท่องเที่ยวแล้ว ก็จะก่อให้เกิดความร่วมมือหรือแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Share) ในด้านต่างๆ เช่น บริษัททัวร์ก็มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้านบุคลากรนำเที่ยว (Tour Guide) โรงแรมก็มีการช่วยเหลือกันด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์และด้านต้นทุน เป็นต้น

จากผลการวิจัยที่พบดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์และพิจารณาหาแนวทางให้เกิดความร่วมมือและเพื่อสร้างความเข้มแข็งระหว่างธุรกิจท่องเที่ยวทั้งสองประเทศเพื่อเป็นการป้องกันการแทรกแซงของภาครัฐและเพื่อความสามารถในการต่อรองระหว่างรัฐบาล/ประเทศ 3 ระดับ ดังต่อไปนี้

ระดับนโยบาย :

หารือร่วมกันเพื่อขยายพื้นที่ในการให้ Border pass ไปถึงเลียมเรียบเพื่อให้ธุรกิจดำเนินไปได้ด้วยความสะดวกและเป็นการเพิ่มปริมาณ จำนวนนักท่องเที่ยว และจำนวนวันของการพำนักระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว

ระดับท้องถิ่น :

มีนโยบายการรวมกลุ่มพันธมิตรธุรกิจของทั้งสองประเทศ โดยอาจจะเป็น Package Tour ที่มีรายการเที่ยวทั้งสองประเทศ โปรแกรมนำเที่ยว (Package Tour) 3 วัน 2 คืน โดยให้มีรายการนำเที่ยวที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทั้งสองเมือง โดยเส้นทางที่กำหนดนั้นอาจจะสะท้อนเอกลักษณ์

หรือความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวของทั้งสองพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มจำนวนวันพักให้กับนักท่องเที่ยวด้วย และส่งผลให้มีค่าใช้จ่าย หรือมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการพักนานวันขึ้น

ระดับธุรกิจ :

1. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับเปลี่ยนเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยว : ไปใช้ช่องอื่น ๆ ในการผ่านแดนข้ามไปกัมพูชา เช่น ช่องจอม จังหวัดสุรินทร์ บ้านฝักกาด อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี เป็นต้น ภายใต้เงื่อนไขการพัฒนาที่จะต้องลงทุนโดยรัฐบาลไทยในการอำนวยความสะดวก เช่น การสร้างถนน เพื่อให้บริษัทข้ามชาติ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวได้รับประโยชน์จากการเดินทางไปยังกัมพูชา ซึ่งในกัมพูชายังมีผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวของคนไทยอยู่ที่เสียชีวิตกัมพูชา และนักท่องเที่ยวชาวไทยก็นิยมเดินทางไปเที่ยวยังเสียชีวิตอยู่แล้ว

2. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมีนโยบายการรวมกลุ่มพันธมิตรธุรกิจทั้งสองประเทศ เช่น บริษัทนำเที่ยวปราสาทจัด package tour จากข้อมูลนโยบายระดับท้องถิ่นที่กำหนดไว้แล้วมาประสานความร่วมมือระหว่างภาคท้องถิ่นและระดับธุรกิจ

โครงการ “แนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากลด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาน้ำพุร้อนพระร่วง จ.กำแพงเพชร”

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตของประชาชน เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมาก รัฐบาลจึงมีการสนับสนุนการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการเพิ่มตลาดใหม่และตลาดเฉพาะกลุ่ม เพื่อเร่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศที่มีคุณภาพเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบผสมผสานในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ควบคู่ไปกับการดูแลสุขภาพของนักท่องเที่ยวได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ความสนใจของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางสุขภาพในเอเชียมีการเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการคาดการณ์ว่ารายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางสุขภาพในเอเชียอาจเพิ่มขึ้นถึง 4,000 ล้านบาท ภายในปี 2555 (กระทรวงสาธารณสุข, 2550) โดยที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศเป้าหมายหลักของการดูแลสุขภาพและเป็นที่นิยมของกลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้จึงมีความน่าสนใจ เพราะนอกจากจะเป็นที่ยอมรับว่าเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพที่มีกำลังซื้อสูงยังเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

แหล่งท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพในประเทศไทยในปัจจุบันมีอยู่หลายประเภท เช่น น้ำพุร้อน บ่อโคลน สปาพื้นบ้าน เป็นต้น ซึ่งบ่อน้ำพุร้อนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สำคัญได้ มีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับน้ำพุร้อนในประเทศไทยจากหลายหน่วยงานแสดงให้เห็นว่าแหล่งน้ำพุร้อนที่กระจายอยู่ในประเทศไทยโดยเฉพาะในภาคเหนือ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และในภาคใต้หลายแห่ง มีศักยภาพสูงพอที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศและสามารถพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากลได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีการพัฒนาควบคู่ไปกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอื่นๆ ที่โดดเด่นอยู่แล้ว เช่น สปาและภูมิปัญญาไทยด้านสมุนไพรและนวดแผนโบราณที่นอกจากจะเป็นการส่งเสริมศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโดยตรงแล้ว ยังช่วยสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นอันนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามการให้บริการแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังขาดการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และบริการที่ได้มาตรฐานสากล ทำให้จำกัดการให้บริการอยู่กับตลาดการท่องเที่ยวในประเทศ แม้ว่าในระยะหลายปีที่ผ่านมารัฐบาลได้ให้การสนับสนุนท้องถิ่นให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนเพื่อสร้างรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่ น้ำพุร้อนหลายแห่งได้รับงบประมาณการพัฒนาจากภาครัฐค่อนข้างสูง แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนดังกล่าวยังไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้มาใช้บริการได้เท่าที่ควร ตลาดการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังคงเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาที่เกิดขึ้นยังไม่

สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ นอกจากนี้ น้ำพุร้อนบางแห่งยังขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพทำให้ประสบปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมาก

เพื่อหาทางแก้ปัญหาที่พบข้างต้น จึงมีจัดทำโครงการฯ นี้ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนในประเทศไทยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากล 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากลด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและ 3) เพื่อจัดทำแผนพัฒนาน้ำพุร้อนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากลในพื้นที่กรณีศึกษาน้ำพุร้อนพระร่วง จังหวัดกำแพงเพชร จากวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการจึงตั้งคำถามเพื่อตอบจุดประสงค์ในการวิจัยดังนี้ คำถามที่ 1 การพัฒนาทางกายภาพและการจัดการด้านผลิตภัณฑ์และบริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนในประเทศไทยเป็นอย่างไร คำถามที่ 2 พฤติกรรม ความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่างประเทศกลุ่มต่างๆ ต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนเป็นอย่างไร คำถามที่ 3 แนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากลด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นอย่างไร และคำถามที่ 4 แผนพัฒนาน้ำพุร้อนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากลในพื้นที่ กรณีศึกษาน้ำพุร้อนพระร่วง จังหวัดกำแพงเพชรเป็นอย่างไร สำหรับระเบียบวิธีวิจัยมีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ คือ (1) เช็คลิสต์ (Checklists) (2) แบบสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นรายบุคคล (In-depth interview) (3) แบบสอบถาม (Questionnaire) (4) แบบประเมินการพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และ (5) ประเด็นคำถามในเวทีการประชุมและการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Work shop) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจกับตัวแปรอื่นๆ เช่น ตัวแปรด้านการบริการ ด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยว ด้านลักษณะภูมิหลังของนักท่องเที่ยว เช่น สัญชาติ เพศ อายุ เป็นต้น โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson correlation coefficient, r) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุม และสัมมนาเชิงปฏิบัติการมาวิเคราะห์และนำเสนอในเชิงพรรณนา

การศึกษานี้ ได้ศึกษาแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนเชิงสุขภาพที่มีการพัฒนาในเชิงธุรกิจบริการ และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 3 แห่ง ได้แก่ น้ำพุร้อนรุ่งอรุณรีสอร์ท จังหวัดเชียงใหม่ น้ำพุร้อนสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ น้ำพุร้อนรักษะวารินและสยามสอทดป่า จังหวัดระนอง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนแห่งอื่นๆ ต่อไป ซึ่งในโครงการฯ นี้ จะนำแนวทางจากการศึกษาแหล่งน้ำพุร้อนทั้ง 3 แห่ง มาใช้พัฒนาในกรณีศึกษาน้ำพุร้อนพระร่วง จังหวัด

กำแพงเพชร โดยแบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น คือ ประเด็นแรกเป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาทางกายภาพและสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนในประเทศไทย ประเด็นที่สองเป็นการศึกษาแนวทางการจัดการด้านผลิตภัณฑ์และบริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนในประเทศไทย และประเด็นที่สามเป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนพระร่วงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากล โดยสอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ผลการศึกษาเป็นดังนี้

ประเด็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาทางกายภาพและสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนในประเทศไทย พบว่า ลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนเป็นอย่างมาก เนื่องจากลักษณะทางกายภาพเป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นและรับรู้ได้ง่ายกว่าปัจจัยด้านอื่นๆ และนักท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการท่องเที่ยวในระดับสูง (Smith และ Puczko, 2009) ซึ่งรวมถึงการรับรู้และประสบการณ์ทั้งหมดที่นักท่องเที่ยวได้รับในขณะที่อยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางกายภาพและสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและความคาดหวังของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญดังนี้

1. การพัฒนาระบบคมนาคมและการเข้าถึง จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าทำเลที่ตั้งและการคมนาคมเข้าถึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการท่องเที่ยวน้ำพุร้อนเป็นอย่างมาก น้ำพุร้อนที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวที่เข้าถึงสะดวกจะได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวต่างชาติมากกว่าน้ำพุร้อนที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึง นอกจากนี้ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นวัยผู้ใหญ่ที่มีอายุมากกว่า 35 ปี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยอื่นๆ ที่พบว่านักท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยกลางคนขึ้นไป ซึ่งเป็นช่วงที่ให้ความสนใจกับการดูแลสุขภาพ (Kelly and Smith, 2008) และในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ยังต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวด้วย โดยนักท่องเที่ยวมากกว่าร้อยละ 60 ใช้บริการบริษัทนำเที่ยวดังนั้นการพัฒนาระบบคมนาคมและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนให้มีความสะดวกสบายมากขึ้นจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนในประเทศไทยให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติได้มากขึ้น

2. การรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ จากการศึกษาความพึงพอใจและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนในประเทศไทย พบว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมธรรมชาติอยู่ในอันดับต้นๆ ประมาณร้อยละ 60 ของนักท่องเที่ยวสนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่พบว่านักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพส่วนใหญ่มีความตระหนัก

ในด้านสิ่งแวดล้อมและมีความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติสวยงาม หรือมีความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเฉพาะพืชพรรณ ป่าไม้และภูมิประเทศ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อความเป็นธรรมชาติของพื้นที่เป็นอย่างมาก และความพึงพอใจที่มีจะลดน้อยลงหากมีการปรับเปลี่ยนสภาพธรรมชาติที่ไม่เหมาะสมหรือมีการลดทอนความเป็นธรรมชาติของพื้นที่ ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวที่อบอุ่นในประเทศไทยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อ่อนไหวและมีคุณค่า ดังนั้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวที่อบอุ่นต่างๆ จึงต้องกระทำด้วยความระมัดระวังและมีการวางแผนเป็นอย่างดี

3. การพัฒนาคุณภาพน้ำแร่ร้อน วัตถุประสงค์สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อน คือ การแช่หรืออาบน้ำแร่ร้อนที่ได้จากแหล่งธรรมชาติ ดังนั้นคุณภาพน้ำพุร้อนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการมาท่องเที่ยวยังแหล่งน้ำพุร้อน ผลการศึกษาที่ได้ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพของน้ำพุร้อน ทั้งในแง่ของอุณหภูมิ ปริมาณน้ำ แร่ธาตุที่เจือปนตลอดจนกลิ่นและสี เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวที่อบอุ่นของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพน้ำแร่ร้อนให้มีความเหมาะสมทั้งในเรื่องของสี กลิ่น และอุณหภูมิจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ การนำเทคโนโลยีด้านน้ำแร่ร้อนและสปามาใช้เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาคอนคุณภาพน้ำแร่ร้อนจึงเป็นแนวทางที่จะช่วยให้การพัฒนาน้ำพุร้อนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากลได้ นอกจากนี้การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในการอาบน้ำแร่ให้เหมาะสมก็ยังสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวเพิ่มขึ้นด้วย

4. การพัฒนาภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมที่แสดงถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่อบอุ่นในประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ โดยทั่วไปนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการหรือคาดหวังประสบการณ์จากการท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากสิ่งที่ตนเองเคยชิน ดังนั้นลักษณะการออกแบบภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมที่สื่อให้เห็นถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แตกต่างไปจากถิ่นที่อยู่อาศัยของตนเองมักจะเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ จึงควรนำมาพัฒนารูปแบบการให้บริการ คือ การสร้างความแตกต่างโดยอาศัยความโดดเด่นของทรัพยากรธรรมชาติและเอกลักษณ์เฉพาะตัวของสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ทำให้ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญกับประโยชน์การใช้สอยเชิงกายภาพที่สามารถตอบสนองความต้องการด้วย

5. การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก สปา และรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสม แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนส่วนใหญ่มีบริการสปา ที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นอื่นๆ เช่น ร้านอาหาร สระว่ายน้ำ และศาลาพักผ่อน ซึ่งการสิ่งก่อสร้างดังกล่าวจำเป็นต้องมีการออกแบบทางสถาปัตยกรรมที่เหมาะสม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ารูปแบบอาคารสถาปัตยกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยนักท่องเที่ยวต่างชาติมีแนวโน้มความพึงพอใจต่อการออกแบบอาคารหรือการตกแต่งภายในอาคารที่สะท้อนถึงสถาปัตยกรรม

พื้นถิ่น (Local Architecture) และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของไทย ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก อาคารสถานที่ในแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนในประเทศไทยให้มีความเหมาะสมและมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนและมีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดการพัฒนาที่เป็นแบบแผนเดียวกันจนขาดความน่าสนใจ

6. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ แหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนส่วนใหญ่มักอยู่ในสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ดังนั้นปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมจึงมีผลกระทบต่อความสำเร็จของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนในประเทศไทยส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามการจัดการที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากล จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องการระบายและบำบัดน้ำเสีย และการกำจัดขยะ ควรมีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาช่วยจัดการปัญหาเหล่านี้และยังเป็นการสร้างสิ่งดึงดูดในการท่องเที่ยวได้อีกทาง เช่น การเพิ่มแรงดันน้ำพุร้อนให้พุ่งสูงขึ้น เป็นต้น

ประเด็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนในประเทศไทย นอกจากลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนจะเป็นปัจจัยสำคัญแล้ว การบริหารจัดการผลิตภัณฑ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนยังเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนเป็นอย่างมาก เนื่องจากช่วงชีวิตที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยวส่งผลให้ความสนใจในการดูแลสุขภาพต่างกัน (Kelly and Smith, 2008) ดังนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความแตกต่างที่เกิดขึ้นด้วย จากผลการศึกษาสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนได้ดังนี้

1. การพัฒนามาตรฐานการบริการ การบริการถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากการบริการที่ดีสามารถช่วยยกระดับคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาได้ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า น้ำพุร้อนทั้ง 3 แห่งมีการให้บริการในด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนธรรมชาติในที่อื่นๆ ทั้งที่มีการดำเนินการโดยภาครัฐและชุมชนท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการบริการโดยส่วนใหญ่คุณภาพยังไม่ได้มาตรฐานพอ โดยเฉพาะในเรื่องการรักษาความสะอาดและสุขอนามัยของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมทั้งคุณภาพการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก อาคารที่พักทั้งภายในและภายนอกที่ส่วนใหญ่ยังไม่เหมาะสมสวยงาม ดังกล่าวมาแล้วว่านักท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลางที่มีความคาดหวังต่อคุณภาพการ

บริการค่อนข้างสูง ดังนั้นการพัฒนามาตรฐานการบริการในแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

2. การสร้างความหลากหลายของกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพและกิจกรรมที่น่าสนใจอื่นๆ ปริมาณของการให้บริการเชิงสุขภาพและความหลากหลายของกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมหรือใช้บริการได้ ตลอดจนการมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ อยู่ในบริเวณใกล้เคียงถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนทั้ง 3 แห่ง มีบริการและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่นอกเหนือไปจากการอาบน้ำและแช่น้ำแร่ร้อน เช่น บริการนวดแผนไทย การจัดเส้นทางชมธรรมชาติ บริการร้านอาหาร เป็นต้น เป็นการเพิ่มสิ่งดึงดูดด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาความหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยจึงเป็นวิธีที่สามารถช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนได้ โดยอาศัยจุดเด่นที่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายอยู่แล้วคือสปาไทยที่รวมถึงการนวดแผนไทยและภูมิปัญญาไทยอื่นๆ เช่น การใช้สมุนไพรเพื่อการฟื้นฟูสุขภาพ อาหารท้องถิ่น อาหารเพื่อสุขภาพที่เน้นการปรุงด้วยสมุนไพรไทย เป็นต้น

3. การบริหารการตลาด การโฆษณาประชาสัมพันธ์และการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อน การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนเป็นการท่องเที่ยวที่มีความเฉพาะเจาะจงค่อนข้างมาก ดังนั้นการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดและการโฆษณาประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งมีความจำเป็นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อน จะเห็นได้ว่าน้ำพุร้อนที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศจะมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์และกิจกรรมทางการตลาดอยู่ตลอดเวลา รวมถึงการจัดแพคเกจด้านสุขภาพต่างๆ ซึ่งเป็นวิธีการตลาดที่ประสบความสำเร็จค่อนข้างมาก ส่วนในประเทศไทยจะเห็นได้จากการบริหารจัดการน้ำพุร้อนสันกำแพงที่มีโฆษณาประชาสัมพันธ์ในหลายระดับ โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของหลายหน่วยงานที่นักท่องเที่ยวต่างชาติสามารถเข้ามาค้นหาข้อมูลการท่องเที่ยวของไทย ทำให้น้ำพุร้อนสันกำแพงเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายและเป็นที่สนใจและเป็นเป้าหมายของนักท่องเที่ยวต่างประเทศมากขึ้น

4. การสร้างพันธมิตรทางธุรกิจการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง การสร้างพันธมิตรทางการท่องเที่ยวถือว่าเป็นช่องทางธุรกิจที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีโอกาสดำเนินธุรกิจที่ประสบความสำเร็จได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า รุ่งอรุณน้ำพุร้อนรีสอร์ทมีเครือข่ายพันธมิตรทางการท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการนำเที่ยวอื่นๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้มีนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาใช้บริการน้ำพุร้อนและสปาเป็นจำนวนมาก จนถึงได้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มากับบริษัทนำเที่ยวเป็นฐานลูกค้าที่สำคัญของรุ่งอรุณน้ำพุร้อนรีสอร์ท ในขณะที่สยามสโตนสปาที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการสร้างความร่วมมือกับผู้ประกอบการนำเที่ยวอื่นๆ เพื่อเพิ่มเครือข่ายนักท่องเที่ยวต่างชาติให้มากขึ้น

5. การร่วมมือระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนท้องถิ่น ความร่วมมือระหว่างภาคีการท่องเที่ยวฉบับได้ว่าเป็นปัจจัยทางด้านการบริหารจัดการและกลยุทธ์ที่สำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนในระดับสากล ดังที่ Smith และ Puczko (2009) กล่าวว่า การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวน้ำพุร้อนควรมีการวางแผนทั้งในระดับประเทศ ระดับเขตและระดับพื้นที่ และควรส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างภาคีการท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐและชุมชน จะเห็นได้ว่าการพัฒนาน้ำพุร้อนต้นกำเนิดและน้ำพุร้อนรักษะวารินได้ให้ความสำคัญต่อความร่วมมือระหว่างภาคีการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง เป็นการเพิ่มโอกาสในการพัฒนาอันนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้นต่อไป

ประเด็นแนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากลด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการนำแนวคิดในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนที่ได้จากการศึกษาแหล่งน้ำพุร้อนทั้ง 3 แห่งที่ประสบความสำเร็จข้างต้นมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาน้ำพุร้อนพระร่วง จังหวัดกำแพงเพชร โดยมุ่งเน้นให้เกิดความร่วมมือระหว่างประชาคมที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้ท้องถิ่นเกิดความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอันนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป ซึ่งมีแนวทางดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนพระร่วงระดับจังหวัด การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่นเป็นการวางแผนที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนพระร่วงเป็นอย่างมาก ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่นสามารถช่วยลดข้อขัดแย้งและการทำงานที่ซ้ำซ้อนของหน่วยงานต่างๆ ก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนพระร่วงในระดับจังหวัดออกเป็น 5 ประเด็นได้แก่

1.1 การพัฒนาเส้นทางขนส่งเพื่อการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนพระร่วง เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนได้สะดวกขึ้น มีการจัดบริการโดยสารโดยสารสาธารณะเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนให้มากขึ้น มีการเชื่อมโยงเส้นทางในการให้บริการของรถโดยสารสาธารณะระหว่างแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนพระร่วงและแหล่งท่องเที่ยวสำคัญอื่นๆ เช่น อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร

1.2 พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนพระร่วงยังมีข้อจำกัดด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและการเข้าถึงอยู่หลายประการ ดังนั้นการวางแผนพัฒนาบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกในการท่องเที่ยวตลอดเส้นทางท่องเที่ยวจากตัวเมืองกำแพงเพชรไปจนถึงน้ำพุร้อนพระร่วง

1.3 ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายพันธมิตรการท่องเที่ยวและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว เน้นให้มีการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะบริษัทนำเที่ยวต่างๆ ให้มีการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนที่สอดคล้องกับศักยภาพการท่องเที่ยวอื่นๆ ของจังหวัดกำแพงเพชร เช่น การพัฒนาแพคเกจท่องเที่ยว ร่วมกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ เช่นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและเชิงผจญภัย

1.4 ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนและสปา ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าน้ำพุร้อนพระร่วงยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ดังนั้นจึงต้องมีการวางแผนการส่งเสริมด้านการตลาดและการพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น การส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยวน้ำพุร้อนควรให้ความสำคัญกับการสร้างความชัดเจนและเอกลักษณ์ของบ่อน้ำพุร้อนโดยนำจุดเด่นทางด้านศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมของเมืองกำแพงเพชรที่มีเอกลักษณ์มาใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ของสถานที่ ประกอบกับการนำเสนอภูมิปัญญาไทยผ่านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

1.5 ส่งเสริมบทบาทชุมชนให้มีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว โดยเน้นการสร้างโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การประกอบกิจการร้านค้าร้านอาหาร การจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) และการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบริการการท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น การนำคนพาเที่ยวไทย มีการจัดทำแผนและกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมบทบาทและพัฒนาศักยภาพของชุมชนและบุคลากรทางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานการบริการที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากล

2 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนพระร่วงระดับพื้นที่ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังไม่พึงพอใจต่อแนวทางการพัฒนาและการบริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนในประเทศไทย ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และบริการน้ำพุร้อนพระร่วงที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติจึงจำเป็นต้องมีความสอดคล้องต่อพฤติกรรมและความต้องการในการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อน ซึ่งได้ข้อสรุปแนวทางการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และบริการในพื้นที่น้ำพุร้อนพระร่วงในประเด็นที่สำคัญ 2 ประเด็นคือ **แนวทางการพัฒนาด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม และแนวทางการพัฒนาด้านการบริหารจัดการ**

2.1 แนวทางการพัฒนาด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพที่ส่งเสริมความเป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่ทั้งในด้านการออกแบบสถาปัตยกรรม ภูมิทัศน์และองค์ประกอบทางกายภาพอื่นๆ โดยมีแนวทางในการพัฒนาดังนี้

การวางผังบริเวณและการออกแบบภูมิทัศน์ เน้นจัดแบ่งพื้นที่ให้สอดคล้องให้สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวและบริการที่เกิดขึ้น โดยกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกันควรอยู่ในบริเวณเดียวกัน มีการแบ่งโซนพื้นที่ตามลักษณะกิจกรรมอย่างชัดเจน มีการนำแนวคิดการวางผังบริเวณเมืองโบราณที่แสดงถึงความเป็นเมืองสำคัญในประวัติศาสตร์ของจังหวัดกำแพงเพชร มาใช้ในการออกแบบผังบริเวณน้ำพุร้อนพระร่วง เป็นการช่วยสร้างอัตลักษณ์ของพื้นที่ มีการปรับปรุงและพัฒนาภูมิทัศน์ มีการพัฒนาเส้นทางสัญจรภายในพื้นที่ให้สอดคล้องกับการจัดผังบริเวณและภูมิทัศน์ สร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวที่สะดวก ปลอดภัยและใกล้ชิดธรรมชาติ

สถาปัตยกรรมและการออกแบบพื้นที่บริการภายในอาคาร แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมต้องสอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบโดยรวมที่เน้นการสื่อถึงเอกลักษณ์ของเมืองประวัติศาสตร์กำแพงเพชรและคุณค่าของน้ำแร่ร้อนทั้งในแง่ของความสวยงามและประโยชน์ต่อสุขภาพ พัฒนารูปแบบอาคารที่ช่วยสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำให้แก่นักท่องเที่ยว เน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ และสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับธรรมชาติมากที่สุดในขณะที่ใช้บริการที่พักหรือการแช่น้ำแร่ร้อน ดังกล่าวนี้นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพส่วนใหญ่มีความคาดหวังกับลักษณะทางกายภาพของสถานที่ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนในพื้นที่บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกในการอาบน้ำแร่และบริการเชิงส่งเสริมสุขภาพ ดังนั้นการออกแบบจำเป็นต้องมุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในด้านคุณภาพการออกแบบและเทคโนโลยีที่นำมาใช้

2.2 แนวทางการพัฒนาด้านการบริหารจัดการ ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนเป็นอย่างมาก เพื่อลดข้อจำกัดและปัญหาในการบริหารจัดการค่อนข้างมาก ได้มีการวางแผนการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำพุร้อนพระร่วงดังนี้

การพัฒนาบุคลากรและคุณภาพการบริการในแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนพระร่วง ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนพระร่วงยังขาดความพร้อมด้านบุคลากรค่อนข้างมากทั้งในระดับปฏิบัติการและบริหารจัดการ การวางแผนด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น โดยจะต้องพัฒนาบุคลากรให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกับความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยเฉพาะในด้านการบริการเชิงสุขภาพซึ่งได้มีการดำเนินงานจัดเป็นแผนงานโครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรแล้ว

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องต่อความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย บริการเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนพระร่วงในปัจจุบันยังจำกัดอยู่เพียงบริการอาบน้ำและแช่น้ำแร่ รวมทั้งบ่อแช่เท้า เพื่อให้สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความสนใจในกิจกรรมเชิง

สุขภาพอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริการสปา สระว่ายน้ำแร่ บริการเชิงสุขภาพด้านความงาม เช่น นวดหน้า พอกโคลน รวมทั้งการนวดแผนไทย ดังนั้นจึงมีการวางแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าว

การส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าน้ำพุร้อนพระร่วงยังไม่เป็นที่รู้จักกันดีมากนักในหมู่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ดังนั้นจึงต้องมีแผนงานประชาสัมพันธ์ให้น้ำพุร้อนพระร่วงเป็นที่รู้จักการมากขึ้นในหลายช่องทาง โดยเฉพาะการจัดทำเว็บไซต์ แหล่งท่องเที่ยวที่วน้ำพุร้อนพระร่วง เพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศสามารถเข้าถึงได้ง่าย มีการจัดแพ็คเกจของผลิตภัณฑ์และบริการส่งเสริมสุขภาพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่วน้ำพุร้อนที่หลากหลาย สอดคล้องต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันของกลุ่มนักท่องเที่ยว

ส่งเสริมให้เกิดการร่วมทุนระหว่างภาครัฐและเอกชน จะช่วยให้การพัฒนาที่วน้ำพุร้อนพระร่วงเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลักษณะของการร่วมทุนในกรณีน้ำพุร้อนพระร่วงอาจทำได้หลายแนวทาง โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อช่วยลดปัญหาด้านเงินทุนและการขาดแคลนบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐลงได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยนี้

1) จากการศึกษาพบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาคมในโครงการพัฒนาต่างๆ มีแนวโน้มที่จะทำให้โครงการพัฒนานั้นมีความสำเร็จมากขึ้น อย่างไรก็ตามการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมที่นำไปสู่การสร้างเชื่อมั่นของชุมชนและประชาคมเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่าย ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อจำกัดสำคัญของการดำเนินการวิจัยในลักษณะเช่นนี้

2) จากการดำเนินการวิจัยยังพบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนในประเทศไทยยังมีข้อจำกัดค่อนข้างมาก ประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาคือการขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่วน้ำพุร้อนเชิงสุขภาพ โดยทั่วไปแล้วน้ำพุร้อนซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะที่โดดเด่น มีองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพแตกต่างไปจากแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแบบอื่นๆ และมีแนวโน้มที่จะสามารถนำไปสู่ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจได้ในระดับสูง ดังนั้นจึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่วน้ำพุร้อนให้มากขึ้น อาจมีกระบวนการส่งเสริมพัฒนาผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่วน้ำพุร้อนทั้งในภาคปฏิบัติและองค์ความรู้ด้านทฤษฎี

บทสรุป

การศึกษาทั้ง 2 โครงการย่อยข้างต้นจะเป็นตัวอย่างในการวิจัย และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้ โดยโครงการแนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนฯ นี้เป็นตัวแทนของการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น มีการสร้างองค์ความรู้และความร่วมมือกันภายในท้องถิ่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด และทิศทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการแหล่งท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนที่สามารถตอบสนองตลาดนักท่องเที่ยวต่างประเศได้มากขึ้น สามารถเป็นแนวทางให้แก่ท้องถิ่นหรือผู้ประกอบการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในระดับสากลและมีเอกลักษณ์ ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค ในขณะเดียวกันก็ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์อันก่อให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป ส่วนโครงการรูปแบบพันธมิตรทางธุรกิจฯ นั้น จะเป็นตัวแทนของการดำเนินงานในระดับประเทศ มีการสร้างองค์ความรู้และสร้างความร่วมมือกันภายในท้องถิ่นทั้งของประเทศไทยและของประเทศกัมพูชา คือ ภายในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และภายในจังหวัดเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา ไปจนถึงความร่วมมือกันระหว่างประเทศ คือระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลกัมพูชา เพื่อนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในด้านการท่องเที่ยวระหว่างไทย-กัมพูชา และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวของทั้งสองประเทศให้ยั่งยืนและแน่นแฟ้น นำไปสู่การพัฒนาแบบการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชา โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นฐาน และสามารถพัฒนาต่อไปจนเกิดการร่วมมือกันในระดับภูมิภาค ตามแผนพัฒนาและความร่วมมือระดับภูมิภาคต่างๆ เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ความร่วมมือทางเศรษฐกิจตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) เป็นต้น

การสร้างองค์ความรู้ที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การจะพัฒนาการท่องเที่ยวให้ก้าวหน้าได้นั้น จำเป็นจะต้องทราบถึงองค์ความรู้พื้นฐานเพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนยิ่งขึ้น จากการศึกษาโครงการย่อยทั้ง 2 โครงการ พบว่ามีการศึกษา รวบรวมองค์ความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อเป็นองค์ความรู้พื้นฐานในการนำไปพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

โครงการแนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนฯ ซึ่งเป็นการศึกษาในระดับพื้นที่ มีการศึกษาแนวทางการดำเนินงานของน้ำพุร้อนที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในประเทศไทย 3 แห่ง ได้แก่ น้ำพุร้อนสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ รุ่งอรุณน้ำพุร้อนรีสอร์ท จังหวัดเชียงใหม่ และน้ำพุร้อนรักษะวารินและสยาม

หอทสปา จังหวัดระนอง เพื่อเป็นองค์ความรู้พื้นฐานในการนำไปพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนพระร่วง จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นกรณีศึกษา โดยอาศัยการเลียนแบบจากแหล่งที่ประสบความสำเร็จแล้วนำมาประยุกต์ในการพัฒนาให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ โดยมีการพัฒนาตามประเด็นองค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ที่พัก การคมนาคม สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมต่างๆ ด้านการท่องเที่ยว ส่วนโครงการรูปแบบพันธมิตรทางธุรกิจไทย-กัมพูชา นั้น เป็นการศึกษารวบรวมองค์ความรู้พื้นฐานทางการท่องเที่ยวทั้งในระดับพื้นที่ และระดับประเทศ แต่องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวนี้จะเน้นในการพัฒนาธุรกิจทางการท่องเที่ยวมากกว่า และในการพัฒนานั้นก็จะเน้นการพัฒนาร่วมกันระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชา โดยเป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของรูปแบบการทำธุรกิจของผู้ประกอบการในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว ประเทศไทย กับจังหวัดเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา

การเชื่อมโยงงานวิจัยไปสู่การประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในระดับชาติ

การวิจัยชุดโครงการ วาระแห่งชาติฯ ปี 2552 นี้ มีจุดมุ่งหมายในการนำผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาเชิงพื้นที่ ไปพัฒนาต่อยอด หรือนำไปประยุกต์ใช้กับแหล่งท่องเที่ยวประเภทเดียวกันในที่อื่นๆ ในประเทศต่อไป โดยโครงการแนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนฯ จะนำตัวอย่างจากแหล่งน้ำพุร้อนที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยมมาเที่ยว 3 แห่ง คือ น้ำพุร้อนรุ่งอรุณรีสอร์ท จังหวัดเชียงใหม่ น้ำพุร้อนสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ น้ำพุร้อนรักษะวารินและสยามหอทสปา จังหวัดระนอง มาประยุกต์ใช้กับแหล่งน้ำพุร้อนพระร่วง โดยนำแนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่ได้จากการศึกษามาเทียบเคียงเพื่อวางแผนการพัฒนาให้แหล่งน้ำพุร้อนพระร่วงสามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับสากลต่อไปได้ และสามารถนำไปต่อยอดใช้พัฒนากับแหล่งน้ำพุร้อนแห่งอื่นๆ ได้ต่อไป ซึ่งในการนำการวิจัยไปสู่การพัฒนาในระดับชาตินั้น จะเห็นได้จากโครงการรูปแบบพันธมิตรธุรกิจ ไทย-กัมพูชา เนื่องจากผลการศึกษาของโครงการนี้ จะทำให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา ทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศขึ้น ทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่ที่มีจุดผ่านแดนอื่นๆ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศในพื้นที่นั้นๆ ได้ด้วย ซึ่งนอกจากจะสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่มีเขตแดนติดกันได้แล้วยังสามารถพัฒนาต่อไปจนถึงการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค เป็นการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนเข้าด้วยกันได้อีกด้วย

การกระตุ้นให้นักวิจัยและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวดำเนินการวิจัยร่วมกันเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ

ผลการศึกษาของโครงการย่อยทั้ง 2 โครงการ จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวร่วมกันไม่ใช่เฉพาะแต่นักวิจัยและผู้ประกอบการเท่านั้น ยังส่งผลให้เกิดความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ และกับประชาชนในพื้นที่อีกด้วย เนื่องจากผลการดำเนินการดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ดังจะเห็นได้จากโครงการแนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนฯ ซึ่งผลการศึกษาส่วนหนึ่งได้บอกถึงความร่วมมือกันของคนในพื้นที่ทั้งหน่วยงานของรัฐ เอกชน และประชาชน ก็เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวได้เช่นกัน ดังนั้น การศึกษาวิจัยโดยการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่มีส่วนช่วยในการบริหารจัดการพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ สร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวได้ และจากผลการศึกษาของโครงการรูปแบบพันธมิตรธุรกิจฯ ไทย-กัมพูชา ต้องอาศัยความร่วมมือไม่เฉพาะในพื้นที่ของประเทศไทยเท่านั้น ยังต้องมีความร่วมมือจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างกัมพูชาด้วย จึงจะสามารถพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงเศรษฐกิจและสังคมได้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามานั้นไม่ใช่เพียงแต่นักท่องเที่ยวที่เป็นคนของทั้ง 2 ประเทศเท่านั้น ยังมีนักท่องเที่ยวจากชาติอื่นๆ ที่เข้ามาเที่ยวอีกด้วย ซึ่งหากไม่มีความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยร่วมกันแล้ว ผลการวิจัยที่ได้นั้นจะไม่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานจริงได้ ส่งผลให้ไม่เกิดการพัฒนาทางการท่องเที่ยว รวมถึงเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย นอกจากนี้ยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอีกทางหนึ่งด้วย

การค้นหารูปแบบและแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ขนาดเล็กเพื่อเป็นต้นแบบที่สามารถนำไปใช้กับพื้นที่อื่นที่มีขนาดใหญ่ได้

การค้นหารูปแบบและแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ขนาดเล็กเพื่อเป็นต้นแบบนั้น จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่แต่ละท้องถิ่นนั้นมีอยู่ ซึ่งรูปแบบและแนวทางการพัฒนาพื้นที่แต่ละแห่งนั้นไม่ตายตัว แต่สิ่งที่สำคัญในการค้นหารูปแบบและแนวทางการพัฒนา คือ การนำกระบวนการศึกษาวิจัยโดยการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่มาใช้ในการหาแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังเช่น โครงการแนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนฯ ได้ใช้กระบวนการวิจัยจนพบว่าแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้จะต้องมีการพัฒนาทางกายภาพและสภาพแวดล้อม เช่น การพัฒนาระบบคมนาคมและการถึง การรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ การพัฒนาคุณภาพน้ำแร่ร้อน การพัฒนาภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมที่แสดงถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น และมีการพัฒนาแนวทางการจัดการด้านผลิตภัณฑ์และบริการของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การพัฒนามาตรฐานการบริการ การสร้างความหลากหลายของกิจกรรมด้านสุขภาพ การส่งเสริมการตลาด การโฆษณาประชาสัมพันธ์ เป็นต้น จากการศึกษานี้ก็ได้นำมาปรับใช้กับแหล่งน้ำพุร้อนพระร่วงซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ โดยเปรียบเทียบ วิเคราะห์จุดอ่อนจุดด้อย หาประเด็นที่ต้องมีการพัฒนาโดยเทียบเคียงกับการศึกษาแหล่งน้ำพุร้อนที่พัฒนาในเชิงธุรกิจแล้วนั่นเอง จากนั้นนำมาพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนพระร่วง เพื่อให้แหล่งน้ำพุร้อนพระร่วงพัฒนาขึ้นจนสามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับสากลได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่แห่งอื่นที่มีขนาดใหญ่ขึ้นได้ และถ้ามองดูจากโครงการรูปแบบพันธมิตรธุรกิจฯ ไทย-กัมพูชานั้น ยังจะเห็นได้ชัดเจนเนื่องจากการศึกษาโครงการฯ นี้จะศึกษาในพื้นที่อำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้วประเทศไทย ต่อไปยังจังหวัดเสียมเรียบในประเทศกัมพูชา ซึ่งจากการศึกษาพบว่ารูปแบบธุรกิจที่ควรจะเป็นนั้น ควรเป็นแบบ Joint Venture ซึ่งมีลักษณะคือ เป็นการร่วมทุนในการจัดตั้งองค์กรใหม่ขึ้นมา ซึ่งเป็นอิสระจากธุรกิจหรือองค์กรเดิมที่แต่ละฝ่ายมีอยู่แล้ว เนื่องจากความเป็นองค์กรอิสระของธุรกิจร่วมทุนทั้งในแง่นโยบายและการดำเนินงานทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงาน เมื่อเทียบกับพันธมิตรแบบเซ็นสัญญา และ Cross Holding ที่มีการถือหุ้นระหว่างกัน โดยจะทำให้เกิดกิจกรรมหลักของความร่วมมือในด้านต่างๆ คือ เกิดความร่วมมือด้านการตลาด (Marketing Co-operation) ความร่วมมือด้านการผลิตและดำเนินงาน (Production and Operation Co-operation) ความร่วมมือทางด้านวิจัยและพัฒนา (Research and Development Co-operation) ความร่วมมือทางด้านการจัดหา (Procurement Co-operation) และความร่วมมือทางด้านทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ (Strategic Resources Co-operation) ซึ่งจะเกิดประโยชน์กับทั้งสองฝ่าย คือ เกิดการประหยัดจากขอบเขตการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้น การใช้ทรัพยากรจากบริษัทพันธมิตรที่ร่วมกันทำให้สามารถขยายขอบเขตการดำเนินงานไปยังตลาดส่วนอื่นๆ ที่เดิมไม่มีความรู้หรือทักษะเพียงพอ ทำให้ต้นทุนการดำเนินงานต่อหน่วยลดลง และเกิดการแลกเปลี่ยนและเพิ่มทักษะการดำเนินงาน การร่วมมือเป็นพันธมิตรของหน่วยธุรกิจจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและพัฒนาความรู้และทักษะการดำเนินงานของแต่ละบริษัทพันธมิตร ทำให้การดำเนินงานโดยรวมของบริษัทพันธมิตรทุกบริษัทมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการศึกษารูปแบบพันธมิตรธุรกิจทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนอื่นๆ เช่น ช่องจอม จังหวัดสุรินทร์ ช่องสง่าจังหวัดศรีสะเกษ ช่องบ้านผักกาด จังหวัดจันทบุรี เป็นต้น จึงเกิดการสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ รวมถึงให้กับประเทศอีกทางหนึ่งด้วย จึงส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาการท่องเที่ยวในระหว่างภูมิภาคอาเซียนต่อไปได้อีกด้วย

จากการศึกษาชุดโครงการ “วาระแห่งชาติเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ปี 2552” อาศัยการสร้างองค์ความรู้ทางการท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรที่มีอยู่เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัย โดยทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่ขนาดเล็กที่เป็นพื้นที่ตัวอย่างก่อน ซึ่งในการศึกษาวิจัยนี้ไม่ใช่เพียงแต่นักวิจัยเท่านั้นที่มีส่วนร่วม จะต้องมีภาคีอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยเพื่อให้เกิดการ

พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ผลของการศึกษาจะทำให้ทราบรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ขนาดเล็ก ซึ่งสามารถนำไปเป็นต้นแบบ และสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาในพื้นที่ขนาดใหญ่แห่งอื่นๆ ได้ รวมถึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระดับนานาชาติได้อีกด้วย

ภาคผนวก

บทคัดย่อ

โครงการ “รูปแบบพันธมิตรธุรกิจการท่องเที่ยวระหว่างไทย-กัมพูชา”

สัญญาเลขที่ TRI/NAT/0001

โครงการ: แนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากล

ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาน้ำพุร้อนพระร่วง จังหวัด

กำแพงเพชร

สัญญาเลขที่ TRI/NAT/0002

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ TRI/NAT/0001

ชื่อโครงการ “รูปแบบพันธมิตรธุรกิจการท่องเที่ยวระหว่างไทย-กัมพูชา”

ชื่อนักวิจัย พิสมัย ประชานันท์, นิรันดร์ กุลตานันท์, นงลักษณ์ ทองศรี, กิ่งแก้ว ปะติตังโฆ,
สมหมาย ปะติตังโฆ, นวมินทร์ ประชานันท์, รุ่งรัตน์ โสภา

E-mail Address: pisamaip@hotmail.com, niran399@yahoo.com, n_one@thaimail.com,
kingkaewp55@hotmail.com, psommai63@yahoo.com,
nawaminpt@yahoo.com, hat_rung@hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ : 1 มิถุนายน พ.ศ. 2552 - 31 พฤษภาคม 2553

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทบทวนสถานการณ์การดำเนินธุรกิจระหว่างรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว ประเทศไทย และเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา 2) ศึกษาปัจจัยเสริมและปัจจัยดิ่งในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวร่วมกัน และ 3) สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวร่วมกัน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร/ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยวของไทย-กัมพูชา 2) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวชาวไทยและกัมพูชาที่ประกอบธุรกิจในเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา 3) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวชาวไทยในรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว และ 4) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว ประเทศไทย และเสียมเรียบ ประเทศกัมพูชา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ 2) การสนทนากลุ่ม และ 3) แบบสอบถาม สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ Factor Analysis สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ในด้านสถานการณ์การดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวมีดังนี้

1. ธุรกิจโรงแรม บริษัทนำเที่ยวของไทยส่วนใหญ่ประสานงานติดต่อที่พักในเสียมเรียบที่มีผู้ประกอบการเป็นชาวกัมพูชามากกว่าโรงแรมที่มีผู้ประกอบการเป็นชาวไทย
2. ธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยวของไทยติดต่อประสานงานกับร้านอาหารที่มีผู้ประกอบการเป็นคนไทยมากกว่า
3. ธุรกิจนำเที่ยว ใช้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นซึ่งเป็นชาวกัมพูชาเท่านั้น ผู้ประกอบการไทยบางบริษัทจึงจัดตั้งบริษัทนำเที่ยวที่เป็นบริษัทคู่ค้าในกัมพูชา และยังต้องใช้บริการรถนำเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวของชาวกัมพูชา

สำหรับปัจจัยเสริม(Push Factors) ที่เป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อนุรักษ์ประเทศ จังหวัดสระแก้ว และเลียมเรียบ กัมพูชา ได้แก่ ต้องการเรียนรู้และศึกษา ศึกษาวัฒนธรรมประเพณีและประวัติศาสตร์ ต้องการพักผ่อนคลายความตึงเครียด และต้องการหาความรู้และพัฒนาทักษะ ตามลำดับ ในส่วนของปัจจัยดึง (Pull Factors) ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่และวิถีชีวิตของคนในชุมชน/ท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักทั้งในและต่างประเทศ และแหล่งท่องเที่ยวมีอัตลักษณ์เฉพาะไม่เหมือนคนอื่นตามลำดับ

สำหรับรูปแบบพันธมิตรธุรกิจท่องเที่ยวระหว่างไทย-กัมพูชาที่พบ คือ 1) รูปแบบความร่วมมือระหว่างธุรกิจกับธุรกิจ (Business to Business) ประเภท Contractual Agreement แบบเทียม (Pseudo) มีลักษณะเป็นการประสานงานโดยตรงระหว่างผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวกันเองโดยไม่มีหน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชนอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง หรือเป็นการประสานความร่วมมือโดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือลักษณะเครือญาติระหว่างธุรกิจด้วยกัน 2) คณะกรรมการร่วมธุรกิจท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (Cross-Border Tourism Business Collaborative Committee) ในระดับท้องถิ่นประกอบไปด้วยภาครัฐ และภาคธุรกิจ (ธุรกิจท่องเที่ยว) โดยทั้งสองหน่วยงานจะทำหน้าที่ สร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ การคมนาคม สาธารณูปโภคพื้นฐาน การสื่อสาร เป็นต้น และ 3) การปรับแก้ข้อตกลงไทย-กัมพูชาในเรื่องการทำวีซ่าเข้าประเทศ หรือเรื่องอื่นๆ โดยมีการเน้นมาตรฐานการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อตกลง และความร่วมมือระหว่างประเทศ

คำหลัก : พันธมิตรธุรกิจ, การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ, ปัจจัยเสริม, ปัจจัยดึง

บทคัดย่อ

ชื่อโครงการ: แนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากลด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาน้ำพุร้อนพระร่วง จังหวัดกำแพงเพชร

ชื่อนักวิจัย: ดร.วนารัตน์ กรอิสราณกุล, ดร.นวลวรรณ ทวยเจริญ, ดร.กาญจนา นาคะภากร, ดร.สนิ นัยวินิจ

Email Address: kwanarat@yahoo.com

ระยะเวลาโครงการ: 1 มิถุนายน 2552 - 31 พฤษภาคม 2553

น้ำพุร้อนนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากล การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร้อนในประเทศไทยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และบริการที่ได้มาตรฐานสากล ทำให้ไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้มาใช้บริการได้เท่าที่ควร เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศที่ต้องการผลักดันแหล่งน้ำพุร้อนเป็นสินค้าการท่องเที่ยวใหม่ที่นำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากลด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน

วิธีการวิจัยจะประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญ ขั้นแรกศึกษาการพัฒนาทางกายภาพและการจัดการด้านผลิตภัณฑ์และบริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อน มีการคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวร้อน 3 แห่งเป็นพื้นที่ศึกษา ได้แก่ น้ำพุร้อนรุ่งอรุณรีสอร์ท น้ำพุร้อนสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ น้ำพุร้อนรักษะวารินและสยามฮอตสป่า จังหวัดระนอง ขั้นที่ 2 คือ การศึกษาพฤติกรรม ความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก ขั้นตอนที่ 3 เป็นการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาน้ำพุร้อนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพระดับสากลด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวร้อนน้ำพุร้อนพระร่วง ผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลกระทบความสำเร็จในการพัฒนาน้ำพุร้อนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวระดับสากลทั้งในด้านการพัฒนาทางกายภาพและผลิตภัณฑ์บริการ นอกจากนี้ยังพบว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการการท่องเที่ยวร้อนในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องต่อพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่าการจัดทำแผนพัฒนาน้ำพุร้อนพระร่วงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้ประชาคมที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของโครงการมากขึ้น สามารถให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์นำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับศักยภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประชาคมกลุ่มต่างๆ

คำหลัก : น้ำพุร้อน การมีส่วนร่วม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ น้ำพุร้อนพระร่วง